

ÖĞRENME TEORİLERİ İLE İLGİLİ DİNLEME VE OKUMA EĞİTİMİ ALANINDA YAPILMIŞ TEZLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA *

Nuray KAYATÜRK

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay, Türkiye
nuraykayaturk@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-5965-3415

Makale Geliş Tarihi: 27/05/2022

Makale Kabul Tarihi: 11/06/2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Atıf: Kayatürk, N. (2022). Öğrenme teorileri ile ilgili dinleme ve okuma eğitimi alanında yapılmış tezler üzerine bir araştırma, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(49), 318-339.

Öz

Bu çalışmanın amacı, 2010-2022 yılları arasında dinleme ve okuma beceri alanlarında öğrenme teorileri ile ilgili konularda yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde nitel araştırma tekniklerinden “doküman taraması/inceleme” modeli kullanılmıştır. Çalışma kapsamında okuma alanında 57 tez, dinleme alanında 18 tez olmak üzere toplam 75 tez inceleme kapsamına alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan form aracılığıyla incelenen çalışmalar içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma ; “öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların tez türüne göre dağılımı, öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı, öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların üniversite ve bilim dallarına göre dağılımı, okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların ilgili olduğu öğrenme teorilerine göre yüzdelerle dağılımı, okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı, okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmalarda belirtilen ölçme araçlarının dağılımı” başlıkları altında incelenmiştir. Veriler tablolastırılarak frekans ve yüzdelerle sunulup yorumlanmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre; dinleme ve okuma beceri alanlarında öğrenme teorileri ile ilgili konularda yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin 24’i bilişsel, 31’i üstbilis, 13’ü yapılandırmacı, 1’i sosyal öğrenme kuramı, 2’si sosyal bilişsel, 3’ü hem bilişsel hem de üstbilis ile ilgili, 1’i koşullanma teorisi ile ilgili öğrenme teorileri ile ilgili yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme teorileri, koşullanma teorisi, sosyal-bilişsel teori, bilgi işlem kuramı

---

* Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

A RESEARCH ON THESES PREPARED IN THE FIELD OF LISTENING AND READING EDUCATION IN RELATION TO LEARNING THEORIES

Abstract

The aim of this study is to examine the master's and and doctoral theses written on the topics related to learning theories in the fields of listening and reading skills between the years 2010-2022. Qualitative research method was used in the research. In the process of collecting the research data, the "document scanning/examination" model, one of the qualitative research techniques, was used. A total of 75 theses, 57 theses in the field of reading and 18 theses in the field of listening, were included in the scope of the study. The studies examined through the form prepared by the researcher were subjected to content analysis. The findings were examined under the headings of "The distribution of studies on reading and listening skills related to learning theories according to thesis type, The distribution of studies on reading and listening skills related to learning theories by years, The distribution of studies on reading and listening skills related to learning theories according to universities and branches of science, The percentage distribution of studies on reading and listening skills according to the learning theories they are related to, The distribution of studies on reading and listening skills according to research methods, The distribution of measurement tools specified in studies on reading and listening skills." The data were tabulated, presented and interpreted with frequencies and percentages. According to the results of the research; Of the master's and doctoral theses written on learning theories in the fields of listening and reading skills, 24 were cognitive, 31 were metacognitive, 13 were constructivist, 1 were social learning theory, 2 were social cognitive, 3 were both cognitive and learning theories related to metacognition, 1 of which is related to conditioning theory.

Keywords: *Learning theories, conditioning theory, social-cognitive theory, information processing theory.*

Giriş

Öğrenme, bireyin gerçek yaşantılar sonucu edindiği kalıcı izli davranış değişikliklerini kapsamaktadır. Okullarda uygulanan öğretim programlarının da dayanağı olan öğrenme kuramları, öğretimin etkili bir biçimde sürmesi, öğrenmenin niteliği ve nasıl gerçekleşmesi gerektiği konusunda temel dayanakları oluşturmaktadır. Öğretim uygulamalarının şekillenmesinde öğrenme kuramlarının ortaya atmış olduğu temel ilkeler etkilidir. Öğrenme kuramlarından üretilen öğrenme- öğretim yöntemlerinin ülkemizde uygulanabilirliği, etkililiği üzerine de çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, 2010-2022 yılları arasında dinleme ve okuma beceri alanlarında öğrenme teorileri ile ilgili konularda yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemektir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin ele alınış amacı ise öğrenme teorileriyle ilişkili olarak yapılan akademik çalışmaların derinliğine incelendiği tezlerde hangi beceri alanında yığılma olduğunu görebilmektir. Bu sayede alanda çalışan uzmanlar için yol gösterici olacaktır. Öğrenme teorileriyle; okuma, dinleme becerilerini ilişkilendirerek çalışma yapacak olan uzmanlara rehber olabileceği düşünülmektedir.

Öğrenme Kuramları

Öğrenme kuramları diğer adıyla öğrenme yaklaşımları olarak da bilinmektedir. Deryakulu (2001), birçok kapsamlı araştırma sonucuna dayalı olarak öğrenme kuramının, insanların nasıl öğrendiğini açıklamak üzere oluşturulmuş çeşitli genellemeleri ve ilkeleri içeren bir sistem olduğunu belirtmiştir. Birçok bilimsel ve deneysel çalışmalar ile öğrenmenin nasıl

gerçekleştiğine dair yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Kuramların farklı görüşlere ve dayanaklara sahip olması sebebiyle birbirinden farklı isimde yaklaşımlardan söz etmek mümkündür. Ancak bu yaklaşımlardan yaygın olarak kabul gören Bailly (1998 akt. Güneş 2009:3)'nin sınıflaması; Davranışçı, Bilişsel, Yapılandırmacı yaklaşımlardır.

Davranışçı yaklaşım, öğrenme kuramları içinde en eskisi olarak bilinmektedir. Erden ve Akman (2001: 129-130) davranışçı kuramın, öğrenmeyi uyarıcı ile davranış arasında bağ kurma ve doğrudan gözlenebilen davranışlara öğrenme adını verdiğini belirterek davranışçıların daha çok davranışlar, davranışlarda meydana gelen değişimler ve bu değişikliğe neden olan uyarıcılarla ilgilendiğini belirtmişlerdir. Davranışçılar zihinsel becerilerin doğrudan gözlenemez olmasından dolayı öğrenmeyi açıklarken bellek, dikkat, problem çözme gibi süreçlere yer vermemişlerdir. Davranışçı kuramın savunucularının bilişsel süreçleri açıklayamaması üzerine bilişsel kuram ortaya atılmıştır.

Piaget, Gagne, Bruner ve Ausubel'in katkılarıyla uzun süre varlığını sürdüren bilişsel yaklaşım, öğrenmenin insanın beyinde ve sinir sisteminde oluşsan içsel bir süreci kapsadığını savunmaktadır. Yaklaşımına göre insan beyinin çalışma sistemi bir bilgisayara benzetilmektedir. Güneş (2011: 132)'in belirttiğine göre "bilişsel yaklaşıma göre beynimizde görsel, işitsel, sözel, simgesel, anlamsal, hızlı, yavaş gibi çeşitli bellekler vardır. Dışarıdan alınan bilgiler beş duyu organı ile bu belleklere gelmekte ve aşamalı olarak işlenmektedir. Bilgi işleme sürecinde bütün bellekler uyum içinde çalışmakta ve öğrenilen bilgiler yavaş bellekte depolanmaktadır" şeklinde davranışçı yaklaşımın aksine öğrenmenin dışsal değil içsel olarak bilişsel yapıda olduğunu açıklamıştır.

Bilişsel yaklaşıma göre öğrenmede etkili olan, algı, bellek, dikkat, hatırlama gibi duyuşsal süreçler öğrenmede etkili olmaktadır. Senemoğlu (1997, s.65-66)'dan yararlanılarak bilişsel yaklaşımın öğrenme- öğretim uygulamalarını getirdiği yenilikler özetlenecek olursa;

- Bilişsel yaklaşıma göre öğrenme kümülatif (birikimli) ilerleyen bir süreçtir.
- Yeni bilgiler, eski bilgilerin üzerine kurulmaktadır.
- Öğrenmede bireyin yakın çevresi etkilidir. Bu sebeple öğretimde yakından uzağa ilkesi benimsenmelidir.
- Öğrenmede zihinsel süreçler dikkate alınarak, öğrencinin yeni öğrenmelere karşı merakını uyandıracak koşul ve ortam hazırlanmalıdır.
- Her bireyin öğrenme hızının farklı olduğu düşünülerek bunun öğretim ortamlarında dikkate alınması gerekmektedir.

Davranışçı yaklaşımda davranış öğrenilirken, bilişsel yaklaşımda bilgi öğrenilir ve bu davranışa yansır. Çevrenin birey üzerine etkisine bakış açılarına bakılacak olursa bilişsel yaklaşımın savunucuları, davranışçıların tam tersine, birey çevresel koşulların etkisi karşısında pasif olarak değil, karar vererek, uygulayarak, seçerek, dikkat ederek, yansıtarak ve kararlar vererek öğrendiğini belirtmektedirler (Woolfolk,2005:229). Bilginin keşfedilerek ortaya çıkarıldığını öne süren bilişselcilerin tam zıttı olarak bilginin keşfedilmek yerine yorumlandığını, ortaya çıkarılmak yerine oluşturulduğunu savunan bir yaklaşım olarak yapılandırmacı yaklaşım ortaya atılmıştır.

Yapılandırmacı yaklaşımın ortaya çıkışı 20. yüzyılın öncesine dayansa da Açıköz (2003: 60)'ün belirttiğine göre geliştirilmesi 20. yüzyılın ikinci yarısında Piaget, Vygotsky, Bruner, Ausubel ve Von Glasersfeld gibi araştırmacıların çalışmaları sonucunda olmuştur. Yapılandırmacı yaklaşımın savunucuları bilginin nesnel değil öznel olarak kişinin kendi deneyimleri, yorumları, gözlemleri ve mantıksal yaklaşımı ile oluştuğunu öne sürer. Yurdakul (2005: 40) belirttiğine göre, felsefe başta olmak üzere antropoloji ve psikoloji gibi çeşitli bilimlerin bulgularından

yararlanarak oluşturulan yapılandırmacılık bu özelliği nedeniyle tüm kuramların bir bütünü görüntüsündedir. Demirel (2008)'e göre başlangıçta bilginin nasıl öğrenileceğine dair bir kuram olarak gelişen yapılandırmacılık daha sonra bilginin nasıl yapılandırıldığına ilişkin bir yaklaşım biçimine dönüşmüştür. Bilişsel yaklaşım temelli bir kuram olarak yapılandırmacılık davranışçı yaklaşımın “uyarıcı-tepki-pekiştireç” ilişkisini “uyarıcı-zihin- tepki” olarak yeniden düzenlemiştir. Yapılandırmacı kurama göre birey, çevreyle etkileşimi sonucu bilgiyi anlamlandırarak beyinde bu bilgiye yönelik şemalar oluşturmakta ve bu bilgiye dayalı tepkiler vermektedir.

Eğitim Alanında Kullanılan Öğrenme Kuramları

Günümüzde hızla gelişen ve değişen bilimsel ve teknolojik çalışmaların artması eğitim alanında eğitim yaklaşımlarını da etkileyerek yeniliğe, köklü değişime gidilmesine yol açmıştır. Geleneksel yaklaşımların öğrenme üzerindeki etkisinin yeni yaklaşımlar karşısında zayıf kalması, bilginin, teknolojinin çoklu zekâ ve biliş kavramlarının eğitim alanına girmesiyle öğrenmeye karşı bakış açısı değişerek var olan hali hazırdaki programların yenilenmesini gerekli kılmıştır. Beyin araştırmalarının eğitime yansması ile öğretmen merkezli yaklaşımların yerini öğrenci merkezli yaklaşımlar almıştır. Öğrenmenin uyarıcı tepki biçiminde açıklanmasının yetersiz kalması, bilgiyi kendi ön öğrenmeleri ile sınıflayan, açıklayan, sorgulayan, eleştiren kısacası kendi öğrenmesinden bireyin kendisinin sorumlu olduğu anlayışlar ortaya atılmıştır. Bilişsel yaklaşım beyin ile ilgili gelişmelere ışık tutan bir yaklaşım iken yapılandırmacı yaklaşım bilişsel yaklaşımın ortaya atılmış olduğu görüşlere ek olarak bilgiyi yapılandırmayı ön plana çıkaran bir yaklaşım olmuştur. Bu yaklaşımların etkisi ile de Türkiye’de 2005 yılından itibaren yapılandırmacı anlayış çerçevesinde yeni eğitim- öğretim programı hazırlanmıştır. Bu programlarda öğrenci merkezli anlayış, bilginin zihinde yapılandırılmasının temele alınması gibi anlayışla Türkçe ders programındaki ders işleme süreci de değişime uğramıştır. Ders hazırlık kısmında ön bilgi oluşturmadaki amaç öğrencilerin konuya dair var olan bilgilerini belirlemek veya konuya dair ön bilgileri yoksa bunu oluşturmak amaçlanır. Önce anahtar kelimelerle ön bilgi oluşturulur. Dersin sonunda da değerlendirme yapılarak öğrencilerin öğrendikleri eski bilgileri ile yeni bilgilerin sentezlenip bilgileri yorumlaması, sınıflaması, sorgulaması, tartışması beklenir.

Her öğrenme aynı yöntem ve teknik ile olmaz. Derste birden fazla yöntem veya teknik kullanmak öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde olumlu etkiye sahip olacaktır. Kullanılan yöntem ve tekniklerin temelinde ise öğrenme kuramları vardır. Öğrenme kuramlarının ilkeleri çerçevesinde araştırmacılar yöntem ve teknikler geliştirerek öğrenme ortamlarının zenginleşmesine katkıda bulunmuştur. Bilimsel açıdan bakıldığında bu yöntem ve tekniklerin öğrencilerin dil becerini geliştirilip geliştirmediği, tutumunu değiştirip değiştirmediği, başarısına etkisi, gibi çalışmaların yaygınlaştığı görülmektedir.

Bu araştırmanın amacı 2010-2022 yılları arasında dinleme ve okuma beceri alanlarında öğrenme teorileri ile ilgili konularda yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemektir. Bunun önemi ise yapılan çalışmaların hangi alanda yapıldığı, hangi alanda boşluk kaldığını belirtmek ve gelecekte yapılacak araştırmalara yön verebilmesini sağlayabilmektir.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde nitel araştırma tekniklerinden “doküman incelemesi” yapılmıştır. Doküman incelemesiyle toplanan veriler, içerik analizine tabi tutulmuştur. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2002:140-143).

Öğrenme Teorileriyle İlgili Dinleme ve Okuma Eğitimi Alanında Yapılmış Tezler Üzerine Bir Araştırma

Bu çalışmanın materyalini 2010-2022 yılları arasında Türkiye’de Türkçe dinleme ve okuma becerisi öğrenme alanında öğrenme teorileriyle ilişkilendirilen yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır.

Araştırma, YÖK Tez Merkezi’nde yayımlanan akademik çalışmalarla sınırlıdır. YÖK tez merkezi veri tabanının taranması sonucu ilgili anahtar kelimeler arama kısmına yazılarak arama yapılmış ve araştırma sürecinde, 2010-2022 yılları arasında sınırlandırılarak “okuma” anahtar kelimesi ile arama yapıldığında 1448 tezden 57’si öğrenme teorileriyle ilişkili olması nedeniyle araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. “dinleme” anahtar kelimesi ile arama yapıldığında 257 teze ulaşılmış ve bu tezlerden 18’i öğrenme teorileriyle ilişkili olması nedeniyle inceleme kapsamında değerlendirilmiştir. Türkçe dışında başka bir dilde yayımlanan tezler ve öğrenme teorileri kapsamında yer almayan tezler çalışma kapsamında yer almamıştır.

Araştırmada betimsel analiz yöntemi (Patton, 2014) kullanılarak öğrenme teorileri kapsamında belirlenen tezler bulgular kısmında araştırmacı tarafından kodlanarak değerlendirilmiştir. Kodlamaları; beceri alanlarına göre, yıllara göre üniversite ve bilim dallarına göre, ilgili olduğu öğrenme teorilerine göre, araştırma yöntemlerine göre, ölçme araçlarının dağılımına göre kodlanarak verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen form aracılığı ile toplanmıştır. Formda veriler ; “öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların tez türüne göre dağılımı, öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı, öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların üniversite ve bilim dallarına göre dağılımı, okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların ilgili olduğu öğrenme teorilerine göre yüzdellik dağılımı, okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı, okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmalarda belirtilen ölçme araçlarının dağılımı” başlıkları altında incelenmiştir.

Uygulama ve Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Cohen, Manion ve Morrison (2007)’a göre içerik analizi, eldeki yazılı bilgilerin temel içeriklerinin ve içerdikleri mesajların özetlenmesi ve belirtilmesi işlemi olarak da tanımlanmaktadır. İçerik analizi, sosyal ve eğitim bilimlerinde sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. İçerik analizi ile sınıflandırılan, temalara ayrılan verilerin betimlenmesinde betimsel analiz türlerinden frekans, yüzde ve grafik kullanılmıştır. Yapılan analizler sonunda ulaşılan bulgular ayrı başlıklar halinde çalışmanın “Bulgular” bölümünde sunulmuştur.

Kuramların ele alınış biçimi farklı kaynaklarda farklı sınıflamalara tabi tutulmuştur. Bu çalışmada ise ele alınan kuramların sınıflamasında Prof. Dr. Dale H. Schunk tarafından yazılan çeviri editörlüğünü Muzaffer Şahin’in yapmış olduğu “ Öğrenme Teorileri /Eğitimsel Bir Bakışla (Learning Theories / An Educational Perspective) adlı kitaptan yararlanılmıştır. Bu kitaba göre öğrenme teorileri temelde şu şekilde ele alınmıştır:

1-Koşullanma

2-Sosyal Bilişsel

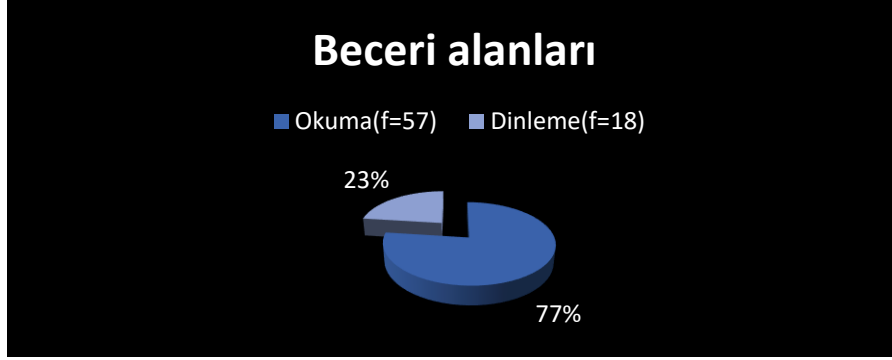
3-Bilişsel Bilgi İşlem

4-Yapılandırıcı

Yapılan bu çalışmada da yukarıdaki sınıflamaya göre tezlerin hangi öğrenme kuramı ile ilişkili olduğu bulgulara belirtilmiştir.

Bulgular

1. Öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların dağılımları Grafik 1’de şu şekildedir:

Grafik 1: Öğrenme Teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların dağılımı.

Grafik 1’ e bakıldığında öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma alanında 57 tez dinleme alanında ise 18 tez yazıldığı toplamda 75 tezin öğrenme teorileriyle ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların tez türüne göre dağılımları

Dil becerileri	Tez türü			
	Yüksek Lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Okuma	33	%44	24	%32
Dinleme	11	%14	7	%10
Toplam	44	%58	31	%42

Çalışmanın kapsamında değerlendirilen tezlere bakıldığında öğrenme teorileri kapsamında okuma alanındaki yüksek lisans ve doktora tezlerinin dinleme alanına göre daha fazla çalışıldığı görülmektedir. 2004 yılı Yeni İlköğretim Programları yapılandırmacı yaklaşım kapsamında geliştirilerek ülkemizde popüler hale gelmiştir. Buna dayanarak da yapılandırmacılık ve diğer öğrenme kuramları, üzerinde sıkça tartışılıp konuşulan bir konu olmuştur. 2004 yılı sonrası bu tartışmalar gerek kamuoyunda gerekse akademik alanda yapılan araştırmalar sonucu kuramlar tezlerin de başlıca konusu haline gelmiştir

Tablo 2: Öğrenme Teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımları.

Yıllar	Alan	
	Okuma	Dinleme
2022	2	-
2021	2	1
2020	7	1
2019	9	3
2018	2	-
2017	14	-
2016	3	3
2015	8	3
2014	2	2
2013	4	-
2012	3	3
2011	-	1
2010	1	1
Toplam	57	18

Tablo 2'ye göre okuma alanında öğrenme teorileriyle ilişkilendirilen tezlerin 2015 ardından 2017, 2019 ve 2020 yıllarında yığıldığı görülmektedir. Dinleme alanına bakıldığında ise yıllara göre dağılımlarında büyük bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 3: Öğrenme teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların üniversite ve bilim dallarına göre dağılımları

Üniversite/ Ana Bilim Dalı/ Bilim Dalı	Okuma		Frekans	Dinleme		Frekans
	Üniversite	Bilim Dalı		Üniversite	Bilim Dalı	
Toplam	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı	2	Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı	1		
	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1		

			Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	
			Atatürk Üniversitesi	
Adnan Menderes Üniversitesi			Eğitim Bilimleri Enstitüsü	
Sosyal Bilimler Enstitüsü	1		Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı	2
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı			Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	
			Eskişehir	
Afyon Kocatepe Üniversitesi			Anadolu	
Sosyal Bilimler Enstitüsü	1		Üniversitesi Sosyal	1
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı			Bilimler Enstitüsü	
			Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	
Aksaray Üniversitesi			Eğitim Bilimleri Enstitüsü	
İlköğretim Anabilim Dalı	1		İlköğretim Anabilim Dalı	1
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı			Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	
			Gazi Üniversitesi	
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel			Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe	
Eğitim Anabilim Dalı Özel	2		Eğitimi Ana Bilim Dalı	3
Eğitim Bilim Dalı			Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı	
			Gazi Üniversitesi /	
Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim			Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Yabancı	
Anabilim Dalı Türkçenin	1		Diller Eğitimi	1
Eğitimi ve Öğretimi Bilim Dalı			Anabilim Dalı / Arap Dili Öğretmenliği	
			Bilim Dalı	
			Hacettepe	
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin			Üniversitesi Sosyal	
Kültürel Temelleri Anabilim	1		Bilimler Enstitüsü	1
Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı			İlköğretim Ana Bilim Dalı	
			Hacettepe	
Atatürk Üniversitesi / Eğitim			Üniversitesi Sosyal	
Bilimleri Enstitüsü / Türkçe	3			1

Öğrenme Teorileriyle İlgili Dinleme ve Okuma Eğitimi Alanında Yapılmış Tezler Üzerine Bir Araştırma

ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı		Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı	
Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı / Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı	1	Kırıkkale Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı / Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı	1
Bülent Ecevit Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı	1	İstanbul Gelişim Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü / Psikoloji Ana Bilim Dalı / Psikoloji Bilim Dalı-	1
Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları Ve Öğretim Bilim Dalı	1	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	1
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Bilimleri Bilim Dalı	1	Bartın Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Temel Eğitim Ana Bilim Dalı / Sınıf Eğitimi Bilim Dalı	1
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	1	Yıldız Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	1
Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Programı	1	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Temel Eğitim Ana Bilim Dalı / Sınıf Eğitimi Bilim Dalı	1
Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana	5	-	-

Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı			
Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Sınıf 1 Öğretmenliği Anabilim Dalı	1	-	-
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü / 1 İlköğretim Anabilim Dalı	1	-	-
Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ eğitim Bilimleri Anabilim Dalı/Eğitim programı ve öğretimi Doktora programı	1	-	-
Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü			
Sosyal Bilimler Enstitüsü / 1 Temel Eğitim Anabilim Dalı / Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	1	-	-
Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türkçe 1 Eğitimi Anabilim Dalı	1	-	-
İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim 2 Dalı/ Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	2	-	-
Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Psikoloji 1 Anabilim Dalı / Gelişim Psikolojisi Bilim Dalı	1	-	-
Marmara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / 1 İlköğretim Anabilim Dalı / Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	1	-	-
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri 1 Enstitüsü / Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	1	-	-
Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / 1 Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	1	-	-

Öğrenme Teorileriyle İlgili Dinleme ve Okuma Eğitimi Alanında Yapılmış Tezler Üzerine Bir Araştırma

Necmettin Erbakan Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / İlköğretim Anabilim Dalı / Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	1	-	-
Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı	1	-	-
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı/ Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	1	-	-
Siirt Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	2	-	-
Pamukkale Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	1	-	-
Fırat Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	-	-
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / İlköğretim Ana Bilim Dalı / Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	1	-	-
Ankara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı / Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı	1	-	-
Kafkas Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Fen ve	1	-	-

Matematik Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı			
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	-	-
Pamukkale Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	1	-	-
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	1	-	-
Kafkas Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı / Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı	1	-	-
Hacettepe Üniversitesi / Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü / Türkiyat Araştırmaları Ana Bilim Dalı / Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bilim Dalı	1	-	-
Hacettepe Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	-	-
Anadolu Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı	1	-	-
Gaziantep Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	-	-
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim	1	-	-

Öğrenme Teorileriyle İlgili Dinleme ve Okuma Eğitimi Alanında Yapılmış Tezler Üzerine Bir Araştırma

Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı			
Sakarya Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	1	-	-
Kırıkkale Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İlköğretim Ana Bilim Dalı / Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı	1	-	-
	57	Toplam	18

Tablo 3’de görüldüğü üzere öğrenme teorileri üzerine yapılan Türkçe yazılmış okuma ve dinleme alanı ile ilgili tezler; **İlköğretim** ve **Türkçe Öğretimi Anabilim dalları** üzerine yoğunlaşmıştır. Bunun nedeninin ise öğrenme üzerinde etkili olan yöntemlerin ilköğretim düzeyindeki etkililiğinin araştırılması ve Türkçe öğretiminin bireyin öğrenmelerinde etkili olan anlama (okuma/dinleme) becerileriyle ilgili olması diyebiliriz.

Tablo 4: Okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların ilgili olduğu öğrenme teorilerine göre yüzdelik dağılımları

Öğrenme Teorileri	Okuma alanındaki tezler		Dinleme alanındaki tezler	
	f	%	f	%
Koşullanma	-	-	-	-
Sosyal Bilişsel	2	%4	1	%6
Bilişsel Bilgi İşlem (Üstbiliş/Bilişsel)	45	%78	13	%72
Yapılandırıcı	10	%18	4	%22
Toplam	57	%100	18	%100

Tabloda görüldüğü üzere 2010-2022 yılları arasında Türkiye’de Türkçe dinleme ve okuma becerisi öğrenme alanında öğrenme teorileriyle ilişkilendirilen yüksek lisans ve doktora tezlerinin çoğunlukla (okuma:%78;dinleme:%72) bilişsel bilgi işlem teorisi temelinde çalışmalardır. Özellikle 1950’li yıllardan itibaren beyin üzerine çalışmalardan (Onan, 2010:521) elde edilen veriler eğitim alanında da uygulanmaya başlamış ve davranış, tutum, dil becerileri ve beyin ilişkisi üzerine araştırmalar genişletilmeye başlanmıştır. Bu eğitim programlarının yenilenmesine, öğrenme kavramına bakış açısının değişmesine yansiyarak “Bilişsel Bilgi İşlem Teorisi”

temelinde yeni yöntem ve teknikler geliştirilmiştir. Bu nedenle yapılan araştırmalar da bilişsel bilgi işlem teorisi çerçevesinde geniş yer almıştır.

Tablo 5: Okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı.

Yöntem	Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%
Deneysel	15	%26	7	%39
Karma	12	%21	2	%11
Tarama modeli	18	%31	4	%22
Nicel	4	%7	-	-
Yarı deneysel	5	%9	3	%17
Nitel	2	%4	2	%11
Belirsiz (belirlenemeyen)	1	%0,1	-	-
Toplam	57	%100	18	%100

Okuma ve dinleme becerisi üzerine öğrenme teorileri kapsamında yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımına bakıldığında okuma alanında en fazla kullanılan yöntemin tarama (%31), deneysel (%26) ve karma (%21) olduklarını görüyoruz. Dinleme alanında ise deneysel (%39), tarama (%22), yarı deneysel (%17) yöntemlerin diğer yöntemlere göre daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Bunu nedeni olarak da yapılan çalışmalarda öğrenme teorisi kapsamındaki yöntem ve tekniklerin okuma ve dinleme becerisi üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmaların deneysel yönetime göre incelenmesidir. Okuma alanında 1 tezin ise tam metnine ulaşılamamış ve özetinde de yöntemi belirlenememiş olmasından dolayı “belirsiz” olarak tabloda yer almıştır.

Tablo 6: Okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmalarda belirtilen ölçme araçlarının dağılımı.

Ölçe Aracı	Okuma	Dinleme
	f	f
Ölçek (hazır)	39	8
Ölçek (araştırmacı tarafından geliştirilmiş)	14	6
Test	24	12
Form	18	5
Envanter	7	2
Tutum Ölçeği	4	4
Anket	1	1

Öğrenme Teorileriyle İlgili Dinleme ve Okuma Eğitimi Alanında Yapılmış Tezler Üzerine Bir Araştırma

Dereceli puanlama Anahtarı	1	-
Günlük	-	1
Belirsiz (belirlenemeyen)	6	2
Toplam	114	39

Tablo 6 'ya göre okuma ve dinleme becerisi üzerine öğrenme teorileri kapsamında değerlendirilen çalışmalarda belirtilen ölçme araçlarının dağılımına bakıldığında ölçek olarak hazır ölçeklerin (okuma:39/dinleme:8) kullanıma durumunun araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeğe (okuma:14/dinleme:6) göre daha fazla olduğu; test (başarı testi, okuduğunu/ dinlediğini anlama testi, ana fikri belirleme testi, boşluk tamamlama testi, yazılı anlatım testi, akademik başarı testi) ve form (kişisel bilgi formu, görüş formu, görüşme formu, değerlendirme formu, gözlem formu) kullanımının diğer ölçme araçlarına göre daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Toplam rakam tezlerin birden fazla ölçme aracına yer vermesinden dolayı (okuma alanında 57 tezde toplam 114 / dinleme alanında 18 tezde toplam 39 ölçme aracı) yüksektir.

Ölçme araçlarında ölçek ve test kullanımının diğer ölçme araçlarına göre fazla olmasının nedeni, deneysel çalışmalarda sıkça kullanılan ölçme araçlarının sayısal verilere dayandırılması adına ölçek ve test kullanımının diğer ölçme araçlarına göre fazla kullanılmasıdır denilebilir.

Sonuç

2010-2022 yılları arasında dinleme ve okuma beceri alanlarında öğrenme teorileri ile ilgili konularda yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerine bakıldığında en fazla okuma alanında çalışma yapıldığı görülmektedir. 75 tezden 57'sinin okuma alanında olması dinleme becerilerine dair çalışmaların daha az yapıldığı göstermektedir. Bunun sebebinin ise dinleme becerilerinin ölçülmesinin okuma becerisinin ölçülmesine göre daha kısıtlı ölçme aracına sahip olmasından kaynaklandığını söylenebilir.

Öğrenme Teorileriyle ilgili olarak okuma ve dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımlarına bakıldığında ise okuma alanında 2017 ve 2019 yıllarında araştırmaların (14/9 tez) diğer yıllara göre daha fazla yapıldığı tespit edilmiştir. Dinleme alanında ise yıllara göre büyük farklılık görülmemiştir.

Tezlerin yapıldığı bilim dallarına bakıldığında ise; Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Türkçenin Eğitimi Ve Öğretimi Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Bilim Dalı, İlköğretim Anabilim dalı'nda çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Bunlar içinde ise en fazla "Eğitim Bilimleri", "Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı" ve "Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı"nda çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Okuma ve dinleme alanlarının ilköğretimden başlayarak üniversite sürecine kadar öğrenmelerinde etkili olması ve sınıf öğretmenliği, eğitim bilimleri ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinin temelinde de bu bakış açısının yer almasından kaynaklandığı söylenebilir.

2010-2022 yılları arasında Türkiye'de Türkçe dinleme ve okuma becerisi öğrenme alanında öğrenme teorileriyle ilişkilendirilen yüksek lisans ve doktora tezlerinin çoğunlukla (okuma%78/dinleme%72) bilişsel bilgi işlem teorisi temelinde çalışmalardır. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren beyin üzerine çalışmalardan (Onan, 2010:521) elde edilen veriler eğitim alanında da uygulanmaya başlamış ve davranış, tutum, dil becerileri ve beyin ilişkisi üzerine araştırmalar genişletilmeye başlanmıştır. Bu eğitim programlarının yenilenmesine, öğrenme

kavramına bakış açısının değişmesine yansiyarak “Bilişsel Bilgi İşlem Teorisi” temelinde yeni yöntem ve teknikler geliştirilmiştir. Bu nedenle yapılan araştırmalar da bilişsel bilgi işlem teorisi çerçevesinde geniş yer almıştır.

Okuma ve dinleme becerisi üzerine öğrenme teorileri kapsamında yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımına bakıldığında okuma alanında en fazla kullanılan yöntemin tarama, deneysel ve karma olarak belirtilmiş olduğunu; dinleme alanında ise deneysel, tarama, yarı deneysel araştırmalar üzerine yapılmış olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak da yapılan çalışmalarda öğrenme teorisi kapsamındaki yöntem ve tekniklerin okuma ve dinleme becerisi üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmaların deneysel yöneme göre incelenmesidir.

Okuma ve dinleme becerisi üzerine öğrenme teorileri kapsamında değerlendirilen çalışmalarda belirtilen ölçme araçlarının dağılımına bakıldığında ölçek olarak hazır ölçeklerin (okuma: 39/ dinleme: 8) kullanıma durumunun araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeğe (okuma:14/ dinleme:6) göre daha fazla olduğu; test (başarı testi, okuduğunu/ dinlediğini anlama testi, ana fikri belirleme testi, boşluk tamamlama testi, yazılı anlatım testi, akademik başarı testi) ve form (kişisel bilgi formu, görüş formu, görüşme formu, değerlendirme formu, gözlem formu) kullanımının diğer ölçme araçlarına göre daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Ölçme araçlarında ölçek ve test kullanımının diğer ölçme araçlarına göre fazla olmasının nedeni, deneysel çalışmalarda sıkça kullanılan ölçme araçlarının sayısal verilere dayandırılması adına ölçek ve test kullanımının diğer ölçme araçlarına göre fazla kullanılmasıdır denilebilir.

Kaynakça

Demirel, Ö. (2008). Yapılandırmacı Eğitim. *Eğitim ve Öğretimde Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu*, İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.

Deryakulu, D. (2001). Yapıcı Öğrenme, Sınıfta Demokrasi. *Ankara: Eğitim Sen Yayınları*. s. 53-77.

Erden, M. ve Akman, Y. (2001). Gelişim ve Öğrenme. *Ankara: Arkadaş Yayınevi*.

Güneş, F. (2011). “*Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar*”. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:8 Sayı:15, s. 123 – 148.

Schunk, D.H. (2009).*Öğrenme Teorileri Eğitimsel Bir Bakışla*. (5.Baskıdan çeviri) (Çeviri Editörü: Muzaffer Şahin). Ankara: Nobel

Senemoğlu, N. (1997). Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya. Ankara: Spot Matbaacılık.

Woolfolk, A. (2005). Educational psychology. Pearson: Allyn&Bacon. Ninth Edition.

Yurdakul, B. (2005). *Yapılandırmacılık. İçinde Eğitimde Yeni Yönelimler* (Editör: Özcan Demirel). Ankara: Pegem A Yayıncılık. s: 39-65.

Araştırmada Kullanılan Tezler:

Altun D. (2022).*Türkçe öğretmeni adaylarının üst bilişsel okuma stratejileri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.

Armutçuoğlu Ş.(2017).*Ortaokul Türkçe, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okuma Stratejileri Bilişsel Farkındalıklarının Branş, Yaş, Çalışma Yılı ve Mezun Olunan Fakülte Değişkenleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Öğrenme Teorileriyle İlgili Dinleme ve Okuma Eğitimi Alanında Yapılmış Tezler Üzerine Bir Araştırma

Aykaç B. (2018). *Öğrencilerinin Okuma Stratejilerindeki Üstbilişsel Farkındalıkların Değerlendirilmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Babacan T. (2012). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Üstbilişsel Okuma Stratejileri ile Çoklu Zeka Alanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Bahar, M. A. (2017). *4mat Öğretim Düzenine Göre Gerçekleştirilen Üstbilişsel Okuma Eğitiminin Üstbilişsel Okuma Stratejisini Kullanma ve Olgusal Bilgilendirici Metinleri Anlama Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Bayraktar M. (2012). *Şematik Öğrenme Modelinin Eleştirel Okuma Becerisini Geliştirmeye Etkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Bozkurt M. (2013). *Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Üstbilişsel Okuduğunu Anlama Farkındalığı ve Okuma Motivasyonları İle Okuma Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.

Caykan C. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinin Watterpad Uygulaması Kullanımı İle Okuma ve Yazma Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi , Siirt Üniversitesi, Siirt.

Çeliktürk Sezgin Z. (2015). *Kavram Odaklı Okuma Öğretiminin Okuma Motivasyonu ve Anlamaya Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çevikbaş H. (2016). *Üstbilişsel Stratejiler İle Tasarlanmış Öğretim Uygulamalarının Üniversite Hazırlık Sınıfındaki Öğrencilerin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Çilek E. (2016). *Bilişsel Dinleme Stratejilerine Uygun Olarak Hazırlanan Etkinliklerin Arapça Dinleme Becerisinin Gelişimine Etkileri*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çimenci F. (2016). *Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersine Yönelik Kaygı, Tutum ve Öz-Yeterlilik İnançlarının Grafik Okuma ve Yorumlama Başarı Düzeylerine Etkisinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

Devlet Çolak, E.(2017). *Örnek Olay İnceleme Yönteminin 8. Sınıf Türkçe Dersi Okuma ve Yazma Başarısı ile Problem Çözme Becerisine Etkisi (Toplum Hayatı Teması Örneği)*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi, Giresun.

Dikeç, B. (2017). *Okuma Bozukluğunda Gelişimin Rolünün Okul Başarısı İle Çalışma Belleğinin Alt Bileşenleri Açısından 2'nci ve 4'üncü Sınıflarda İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Duman M. (2013). *Bilişsel Farkındalık Stratejilerinin Okuma Öğretimindeki Etkililiği*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Durkan E. (2017). *İlkokul Dördüncü Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Öğrencilerinin Üstbilişsel Okuma Stratejileri Kullanmalarını Sağlayan Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi, Giresun.

Dündar S. A. (2016). *Bilişsel Okuma Stratejilerinin Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Öğrencilerde Okuduğunu Anlama Becerisine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

Erdağı Toksun S.(2015). *Türkçe Öğretmenlerinin Okuma Stratejileri Bilişsel Farkındalık Becerilerini Kullanma Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma (Kars İli Örneği)*. Yayınlanmış doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Erdem A. (2012). *Yapılandırmacı Karma Öğrenme Ortamlarının Dinleme ve Konuşma Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Fırat T. (2017). *Okuma Öncesinde Sırasında Ve Sonrasında Düşün (3d) Stratejisi Öğretiminin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuduklarını Anlama Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Gerez Taşgın F. (2015). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazma Öz Yeterlikleri İle Öğrenme Stilllerinin İncelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi; Erzurum.

Güvey Aktay E. (2015). *İlk Okuma Yazma Öğretiminde Akran İşbirliği*. Yayınlanmış doktora tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Hamzadayı E.(2010).*Bütünleştirilmiş Öğrenme-Öğretme Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Harmankaya M.Ö.(2016). *Üstbilis Stratejileri Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine, Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Ve Dinleme Kaygılarına Etkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Kanmaz A. (2012). *Okuduğunu Anlama Stratejisi Kullanımının, Okuduğunu Anlama Becerisi, Bilişsel Farkındalık, Okumaya Yönelik Tutum ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Karagül S. (2017). *Türkçe Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yöntemiyle Desteklenen Basamaklı Öğretim Programının Öğrencilerin Okuma ve Yazma Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Karakuş Tayşi E. (2014).*Öğrenme Stiline Dayalı Eğitimin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Katrancı M.(2012).*Üstbilis Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Kaya, M. F. (2012). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Web Tabanlı Bir Sistem Yardımıyla Ölçülmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Kenanlar S.(2014).*Yeniden Düzenlenmiş Direkt Okuma Ve Düşünme Etkinliği (DR-TA) Stratejisinin Okumada Üst Düzey Düşünme Becerisinin Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Kılınç K. (2015). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin 4. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Kırbaş A.(2010).*İşbirlikli Öğrenme Yönteminin ilköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Öğrenme Teorileriyle İlgili Dinleme ve Okuma Eğitimi Alanında Yapılmış Tezler Üzerine Bir Araştırma

Kızılaslan Tunçer B.(2013).*Öğretmen Adaylarının İlk Okuma Yazma Öğretimi Dersindeki Akademik Başarıları, Biliş Üstü Farkındalık Düzeyleri, Düşünme Stilleri Ve Tutumları Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmış doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Köse N. (2016).*Üniversite Öğrencilerinin Okuma Sürecinde Üstbilişsel Stratejileri Kullanma Durumları*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.

Kurnaz H. (2018).*Bilgilendirici Metinlerde Okuduğunu Anlamayı Etkileyen Faktörler*. Yayınlanmış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Kuşdemir Kayıran, B. (2014).*Öz-Düzenleyici Öğrenmenin Okuduğunu Anlamaya Yönelik Akademik Başarı, Öz-Düzenleme Becerileri Ve Okuma Stratejileri Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Melanlıoğlu D. (2011).*Üstbiliş Stratejileri Eğitiminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Okur B. (2017). *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Motivasyonu ve Okur Öz Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Özcan F. (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Harita Okuma Özyeterlilik ve Başarı Düzeyleri*, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi, Aksaray.

Özçakmak H. (2015). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Not Alarak Dinlemede Özetleme Stratejilerini Kullanma Becerileri*. Yayınlanmış doktora tezi Gazi Üniversitesi, Ankara.

Özdemir Y. (2017). *Okumadan Önce, Okuma Esnasında, Okumadan Sonra Düşün Stratejisinin Okuduğunu Anlama Becerisine Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Öztürk B.(2017).*Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma ve Yazma Öğretimine Yönelik Öz Yeterlilik İnançlarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Sarıkaya A. (2017). *Türkçe öğretmen adaylarının üst bilişsel okuma stratejileri ve öğrenme stilleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Şara E. (2015). *İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Yapılandırıcı Yaklaşımına Göre İncelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Topçu, Nurten (2015).*3N Öğrenme Modeli İle Eşli ve Bireysel Okuma-Özetleme Uygulamasının Öğrenme Düzeylerine ve Hatırlamaya Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Türkben T. (2017).*Etkileşimsel Okuma Modelini Temel Alan Türkçe Öğretiminin Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenme Becerileri Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Uyar Y. (2015). *Öz Düzenlemeye Dayalı Okuma Becerisinin Geliştirilmesi ve Anlamaya Etkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Varişoğlu B. (2013). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Birleştirilmiş İş Birlikli Okuma ve Kompozisyon Tekniğinin Etkileri*. Yayınlanmış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Yayla N. D. (2014). *Yabancılarla Teknoloji Tabanlı Türkçe Öğretimi: Dinleme Becerisinin Kazandırılmasına İlişkin Durum Analizi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Extended Abstract

Introduction

Various studies have been conducted on the applicability and effectiveness of learning-teaching methods produced from learning theories in our country. In this context, the aim of the study is to examine the master's and doctoral theses written on the topics related to learning theories in the fields of listening and reading skills between the years 2005-2022.

Theories of Learning

Learning theories are also known as learning approaches. It is possible to talk about approaches with different names because the theories have different views and bases. However, among these approaches, the widely accepted classification of Bailly (1998 as cited in Güneş 2009: 3) is: Behavioral, Cognitive, Constructivist approaches.

Learning Theories Used in Education

Today, the increase in rapidly developing and changing scientific and technological studies has also affected the educational approaches in the field of education, leading to innovation and radical change. The fact that the effect of traditional approaches on learning is weak against new approaches, and the concept of multiple intelligences and cognition of knowledge and technology have entered the field of education, and the perspective towards learning has changed, necessitating the renewal of existing programs. While the cognitive approach is an approach that sheds light on the developments related to the brain; the constructivist approach has been an approach that emphasizes the construction of knowledge in addition to the views put forward by the cognitive approach. With the effect of these approaches, a new education-training program has been prepared within the framework of the constructivist approach since 2005 in Turkey.

The aim of this research is to examine the master's and doctoral theses written on the topics related to learning theories in the fields of listening and reading skills between the years 2005-2022. The importance of this is to indicate in which area the studies are piled up, in which area there are gaps, and to guide future research.

Methodology

In the process of collecting research data, "document analysis", one of the qualitative research techniques, was carried out. The data collected through document review were subjected to content analysis. The theses determined within the scope of learning theories were evaluated through coding by the researcher in the findings section. Coding was performed according to skill areas, years, universities, branches of science, learning theories, research methods, and the distribution of measurement tools.

Data Collection Tools

In the study, data were collected through the form developed by the researcher. The aim of this research is to examine the master's and doctoral theses written on the topics related to learning theories in the fields of listening and reading skills between the years 2005-2022. The importance of this is to indicate in which area the studies are piled up, in which area there is a gap, and to provide direction for future researches.

The material of this study consists of master's and doctoral theses associated with learning theories in the field of learning Turkish listening and reading skills in Turkey between the years 2010-2022.

The research is limited to academic studies published in YÖK (Council of Higher Education) Thesis Center. As a result of scanning the YÖK thesis center database, a search was made by typing the relevant keywords in the search section and during the research process, when the search was limited to the years 2010-2022 with the keyword "reading", 57 out of 1448 theses were evaluated within the scope of the research because they were related to learning theories. When searching with the keyword "listening", 257 theses were found and 18 of these theses were evaluated within the scope of the study because they were related to learning theories. Theses published in a language other than Turkish and those that are not associated with learning theories were not included in the study.

Application and Analysis of Data

Content analysis method was used in the analysis of the data. According to Cohen, Manion and Morrison (2007), content analysis is also defined as the process of summarizing and specifying the basic contents of the written information and the messages they contain.

The way in which the theories are handled has been subjected to different classifications in different sources. In this study, in the classification of the theories discussed, Prof. Dr. The book "Learning Theories / An Educational Perspective" written by Dale H. Schunk and edited by Muzaffer Şahin was used. In this book, learning theories are basically discussed as follows:

- 1-Conditioning
- 2-Social Cognitive
- 3-Cognitive Computing
- 4-Configurator

In this study, it is stated in the findings that the theses are related to which learning theory according to the classification above.

Findings

When we look at the master's and doctoral theses written on learning theories in the fields of listening and reading skills between the years 2005-2022, it is seen that most of the studies were carried out in the field of reading. The fact that 57 out of 75 theses are in the field of reading shows that less studies on listening skills are conducted. It can be said that the reason for this is that the measurement of listening skills is more limited than the measurement of reading skills.

Looking at the distribution of studies on reading and listening skills related to Learning Theories by years, it has been determined that more studies (14/9 theses) were conducted in the field of reading in 2017 and 2019 compared to other years. In the field of listening, there was no significant difference over the years.

The branches of science on which theses are focused are the Department of Educational Sciences, Department of Turkish Education, Department of Social Studies Education, Department of Special Education, Department of Education and Teaching of Turkish, Department of Turkish Education, Department of Primary Education, Department of Educational Sciences, Department of Developmental Psychology, Primary Education. Among these, it was determined that the highest number of studies were carried out in "Educational Sciences", "Classroom Teaching Department" and "Turkish Education Department". It can be said that the fields of reading and listening are effective in their learning starting from primary education until the university process, and this perspective is also the basis of the classroom teaching, educational sciences and

Turkish teaching departments.

Between 2010 and 2022, most of the master's and doctoral theses (reading 78%/ listening 72%) associated with learning theories in the field of learning Turkish listening and reading skills are studies based on cognitive computing theory. Especially since the 1950s, the data obtained from studies on the brain (Onan, 2010: 521) have also been applied in the field of education; and research on behavior, attitude, language skills and brain relationship has begun to be expanded. Reflecting on the renewal of these training programs and the change of perspective on the concept of learning, new methods and techniques have been developed on the basis of "Cognitive Information Processing Theory". For this reason, studies have been widely covered within the framework of cognitive information processing theory.

Considering the distribution of studies conducted within the scope of learning theories on reading and listening skills according to research methods, it is stated that the most frequently used method in the field of reading is scanning, experimental and mixed. In the field of listening, it is seen that experimental, scanning and quasi-experimental researches have been made. The reason for this is that the studies conducted in order to determine the effects of methods and techniques within the scope of learning theory on reading and listening skills are examined according to the experimental method.

Considering the distribution of measurement tools specified in studies evaluated within the scope of learning theories on reading and listening skills, it was found that the use of ready-made scales (reading: 39/ listening: 8) as a scale was higher than the scale developed by the researcher (reading: 14/ listening: 6). Tests (achievement test, reading/listening comprehension tests, main idea determination tests, gap completion tests, written expression tests, academic achievement tests) and forms (personal information reports opinion forms, interview forms, evaluation forms, observation forms) were found to be used more than other tools.

It can be said that the reason why the use of scales and tests in measurement tools is higher than other measurement tools is that the use of scales and tests is more common than other measurement tools in order to base the measurement tools frequently used in experimental studies on numerical data.